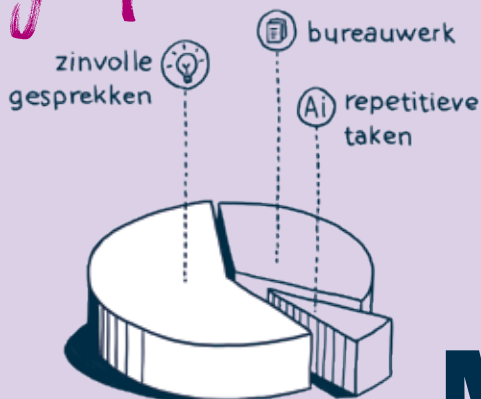

MEER échte gesprekken

MET KUNSTMATIGE INTELLIGENTIE

AI (AFWEGINGS)KADER

Deel 2:

De verantwoorde inzet
van AI in het notariaat

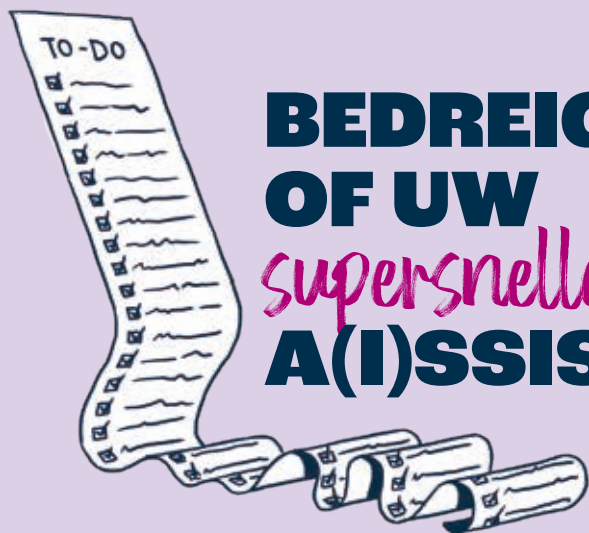
Digitaal Notariaat

De notariële praktijk verandert in hoog tempo door digitalisering. Nieuwe technologieën bieden kansen om processen efficiënter, toegankelijker en veiliger te maken, maar brengen ook nieuwe vragen en verantwoordelijkheden met zich mee. Met de kennisdocumentenreeks Digitaal Notariaat wil de KNB notarissen, kandidaat-notarissen en medewerkers wegwijs maken in de digitale transformatie van het vak.

**HYPE OF
HOOFDZAAK**

Ai (afwegings) KADER

Deel 2:
De verantwoorde inzet
van Ai in het notariaat

BEDREIGING OF UW *supersnelle* A(I)SSISTENT?

INHOUD

DIT IS DEEL 2 VAN HET AI (AFWEGING)KADER	6
UITGANGSPUNTEN VOOR HET NOTARIAAT	8
WAT BETEKENT DE VERANTWOORDE INZET VAN AI?	12
WAAROM IS DE VERANTWOORDE INZET VAN AI NODIG?	14
VOORBEELDEN VAN SYSTEMEN VOOR HET NOTARIAAT	16
CASUÏSTIEK EN VOORBEELDEN	19
CASUS 1: AI OF TOCH LIEVER NIET	20
TRANSPARANTIE EN UITLEGBAARHEID	26
Scenario 1	34
BESCHERMING EN GEHEIMHOUDING VAN GEGEVENS	36
Scenario 2	42
EERLIJKHEID	44
Scenario 3	50
AI AWARENESS	52
Scenario 4	58
RISICO'S EN MITIGERENDE MAATREGELEN	60
ACHTERGRONDINFORMATIE	62

DIT IS deel 2 VAN HET AI (AFWEGING) KADER

Het tweede deel is een vervolg op en verdieping van deel I, waarin u meer informatie kreeg over wat artificiële intelligentie is en waarvoor het ingezet kan worden.

In dit deel gaan we dieper in op praktische voorbeelden en scenario's, handvaten en vragen die u kunt gebruiken bij het selecteren en gebruiken van AI-systemen. Dit geeft u meer inzicht in onder andere:

- Wanneer kan ik **verantwoord** AI inzetten?
- Waar moet ik op letten wanneer ik een AI-systeem wil gebruiken?
- Wat zijn **mogelijke risico's** van systemen en hoe mitigeer ik deze?

Ook kunt u de voorbeelden gebruiken om dilemma's te bespreken op de werkvloer of om bewustzijn te creëren over de verantwoorde inzet van AI. De voorbeelden geven meer beeld bij kwesties die kunnen spelen bij de selectie van een systeem. Met behulp van de vragen opent u het gesprek en bekijkt u kritisch of de inzet van AI verantwoord is.

Bent u op zoek naar een introductie van het onderwerp en het bestuurlijk kader voor het notariaat? Dan raden wij aan om deel I te raadplegen.

De voorbeelden in dit kader zijn gebaseerd op de stand van de technologie in **oktober 2025**. De snelheid van de ontwikkelingen rondom AI kan ertoe leiden dat (voorlopige) conclusies in de toekomst niet meer actueel zijn, bijvoorbeeld omdat er technieken zijn ontwikkeld die mogelijke risico's kunnen ondervangen.

Het AI (Afwegings)kader is dan ook **een levend document**. U kunt de vragen blijven gebruiken bij het selecteren van AI-systemen of het starten van het gesprek. De uitkomsten kunnen door de tijd heen veranderen.

Met het kader wil de KNB meer informatie geven over AI, de technieken, de voordelen, de bezwaren en de afwegingen die gemaakt moeten worden. Ten tijde van het publiceren van versie 1.0 van het kader (oktober 2025) zijn er bij de KNB nog geen AI-systemen voor notarissen bekend die op dit moment veilig,

met voldoende waarborgen en in lijn met huidige wet- en regelgeving kunnen ondersteunen bij de vertrouwelijke werkzaamheden van het notariaat.

Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen taken binnen en buiten een zaak.

- Taken binnen een zaak vereisen dat zonder meer gevoelige informatie met betrekking tot cliënten in een AI-systeem moet worden ingevoerd.
- Taken buiten een zaak zien op werkzaamheden rondom de bedrijfsvoering van een notarisbureau of onderzoek, maar hebben geen directe link met cliënten.

In het kader wordt verder toegelicht welke afwegingen u kunt maken in beide situaties.

UITGANGSPUNTEN VOOR HET NOTARIAAT

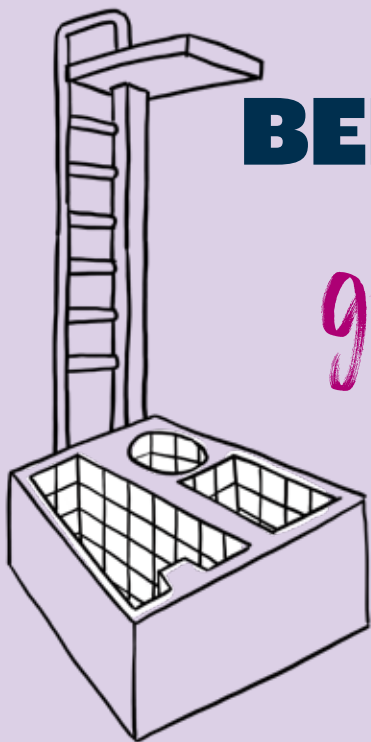
Opfrisser uit deel I van het afwegingskader

Bij het selecteren van een AI-systeem is het essentieel om de uitgangspunten voor het notariaat in het achterhoofd te houden.

De uitgangspunten vormen een van de bouwstenen van de AI-weegschaal. De uitgangspunten hangen samen met de kernwaarden van het notariaat en principes om verantwoord met AI om te gaan.

In dit deel van het kader lichten wij verschillende voorbeelden en dilemma's die bij de uitgangspunten horen toe.

1. De notaris neemt ethiek mee voor, na en tijdens het maken van beslissingen
2. De notaris biedt meerwaarde
3. De notaris is verantwoordelijk
4. De notaris is een onafhankelijke professional
5. De notaris werkt op een veilige manier
6. De notaris van nu is toekomstbestendig

**HET IS
BELANGRIJK
OM EEN
goede afweging
TE MAKEN**

VERANTWOORD OMGAAN MET AI

Fouten van AI kunnen grote gevolgen hebben

WAT BETEKEN ‘DE VERANTWOORDE INZET VAN AI’?

Artificiële intelligentie heeft veel voordelen en kan op talloze wijzen worden ingezet. Ook binnen het notariaat kan AI een belangrijke rol spelen, bijvoorbeeld door taken uit handen te nemen of analyses te maken van documenten.

Echter, AI kent ook (grote) risico's en kan schade opleveren wanneer onbedachtzaam gebruik wordt gemaakt van de systemen. Of wanneer gebruikers geen rekening houden met de risico's en foutheden die een AI-systeem kan bevatten, zoals te zien in de vorige slide.

AI kan op zichzelf niet 'verantwoord' zijn. Het is een technologisch systeem. Wel is het mogelijk dat mensen verantwoord omgaan met AI of dat AI verantwoord ingezet wordt door mensen.

WANNEER SPREKEN WE VAN VERANTWOORDE INZET VAN AI?

Focus op ethiek

Ethische dilemma's spelen een rol in een snel ontwikkelend technologisch landschap. Er moet aandacht zijn voor ethiek en continue reflectie plaatsvinden op wat goed is in een bepaalde context.

Risico's geminimaliseerd

Hoewel en risico's kleven aan het gebruik van AI-systemen, kan er toch verantwoord gebruik van worden gemaakt wanneer bewustzijn bestaat van deze risico's, ze in kaart zijn gebracht en na zorgvuldige afweging zoveel mogelijk zijn gemitigeerd.

Transparantie staat voorop

De technologie achter AI-systemen is complex. De onwetendheid en het gebrek aan kennis van systemen rechtvaardigen niet het gebruik zonder daarbij vragen te stellen. Door onder andere te doorgronden hoe een systeem werkt, wie de aanbieder is, en wat er met gegevens gebeurt, kan zorgvuldig bepaald worden of het systeem voldoende transparant is.

WAAROM IS DE VERANTWOORDE INZET VAN AI NODIG?

Door AI niet op een verantwoorde manier in te zetten, riskeert u op verschillende manieren schade op te lopen.

Juridische gevolgen

AI-systemen houden zich niet altijd aan de geldende wet- en regelgeving. U overtreedt mogelijk de wet wanneer u AI onverantwoord inzet. Dit kan financiële schade opleveren, en afhankelijk van de overtreding, tevens reputatieschade.

Reputatieschade

Als u fouten maakt door het gebruik van AI, levert dit schade op voor de reputatie van uzelf, uw kantoor, en de beroepsgroep.

Eerlijkheid

AI-systemen kunnen fouten, vooroordelen, desinformatie en hallucinaties bevatten. Naast het verspreiden van verkeerde informatie, kunt u anderen benadelen en/of zelfs discrimineren.

Duurzaamheid

Door onverantwoord AI in te zetten, levert u mogelijk een negatieve impact op het milieu.

Enkele risico's van AI-systemen toegelicht.

- **Bias:** AI-systemen zijn ontwikkeld door mensen die van nature (onbewust en/of onbedoeld) bevooroordeeld zijn. Ook kan de informatie waarmee een systeem getraind wordt, vooroordelen bevatten. Vervolgens bevatten de uitkomsten van het systeem ook vooroordelen. Dit kan een negatief effect hebben op een groep/andere mensen.
- **Hallucinaties:** Doordat AI-systemen redeneringen maken op basis van trainingsdata, kunnen zij niet zelf oordelen of de logica achter de redeneringen klopt. Een systeem zal echter de uitkomsten presenteren als waarheid. Wie deze verkeerde antwoorden vervolgens gebruikt, misleid anderen én wordt zelf misleid.
- **Deep fake:** Een vorm van desinformatie. Een deep fake is een neppe afbeelding, video en geluidsfragment dat als waarheid wordt gepresenteerd.

VOORBEELDEN VAN SYSTEMEN VOOR HET NOTARIAAT

Hoe AI wél het verschil kan maken

Hieronder lichten we toe welke praktische toepassingen voor het gebruik van AI in het notariaat kunnen bestaan, **mits** zij aan voldoende waarborgen voldoen.

Speech-to-text

Met behulp van een speech-to-text AI-systeem hoeft een notaris zelf geen notulen op te stellen van een gesprek met zijn cliënt. Het systeem zet de gesproken woorden automatisch om in tekst.

Chatbot

Notarissen kunnen een chatbotfunctie toevoegen aan hun website. Bezoekers kunnen uit verschillende opties kiezen die chatbot aan hen presenteert. De opties bestaan uit veelgestelde vragen binnen het notariaat. Staat het antwoord er niet tussen, dan kan de bezoeker een bericht sturen naar de inbox van de notaris.

Opstellen concepten

Een systeem dat getraind is op een groot aantal concepten voor bijvoorbeeld e-mails en brieven aan cliënten kan binnen enkele seconden een nieuw concept genereren dat lijkt op eerder opgestelde mails en brieven.

Ondersteuning bij onderzoek

AI-systemen kunnen snel grote hoeveelheden data analyseren. Dat is handig voor de onderzoeksfase van een bepaalde zaak. Zo kunt u bijvoorbeeld met AI sneller een overzicht van jurisprudentie opstellen dan wanneer u zelf alle zaken zou moeten bestuderen.

Het bijhouden van wetswijzigingen

Het kan tijdrovend zijn om op de hoogte te blijven van ontwikkelingen op het gebied van het recht, vooral als u zich bezighoudt met meerdere domeinen. AI-systemen kunnen dit werk voor u doen, door bijvoorbeeld bij te houden wanneer een wet wijzigt, wat de veranderingen zijn en u daarvan op de hoogte te stellen.

WANNEER AI HET MIS HEEFT

High court tells UK lawyers to stop misuse of AI after fake case-law citations

AI overwhelmingly prefers white and male job candidates in new test of resume-screening bias

Why Microsoft's Copilot AI falsely accused court reporter of crimes he covered

Deel II

CASUÏSTIEK EN VOORBEELDEN

In deel II van het kader nemen we u mee in verschillende voorbeelden en scenario's. Hiermee willen we u als lezer aan het denken zetten.

Denk daarbij aan vragen als:

- Wat zijn mogelijke voordelen en nadelen van een systeem?
- Wat zou u doen als een ontwikkelaar u benadert over een nieuwe toepassing?
- Welke afweging zou u maken bij het selecteren van een systeem?

Op de volgende pagina's presenteren we een scenario waarin een systeem interessante voorbeelden biedt.

Maar bij de verantwoorde inzet van AI is het belang om ook op te letten welke vragen, onduidelikheden en risico's u eerst in kaart moet brengen.

Met dit kader helpen we u op weg welke vragen u kunt stellen bij de selectie van het systeem. Aan de hand van enkele casussen laten we de mogelijkheden zien, maar ook de punten waarop u extra alert moet zijn.

Aan het begin van elk thema ziet u een voorbeeld wanneer AI niet kan worden ingezet. Ook lichten we toe waarom AI-geletterdheid van belang is.

Meer informatie over AI(-toepassingen) vindt u aan het eind van dit deel onder 'achtergrondinformatie'.

1

Scenario

AI OF TOCH LIEVER NIET?

Welke afweging zou u maken bij het selecteren van onderstaand systeem? Hiernaast sommen we enkele **voordelen** op van de toepassing.

“Er is een nieuwe AI-toepassing voor notarissen op de markt. Upload makkelijk grote mappen met dossiers; het systeem analyseert deze voor u!”

DE VOORDELEN

Handig:

Nu weet ik meteen hoeveel hypotheekaktes ik heb opgesteld.

Snel:

Het systeem kan dit veel sneller berekenen dan wanneer ik dit handmatig moet doen.

Efficiënt:

Nu hou ik meer tijd over om een gesprek te voeren met mijn klant.

**BEKIJK HET NU EENS VAN
DE ANDERE KANT →**

DE TWIJFELS

Maar welke aanbieder heeft deze toepassing uitgebracht?

En hoe wordt er omgegaan met de gegevens die ik heb geüpload?

Kan ik het systeem gebruiken en mij tegelijkertijd aan wetten en regels houden, zoals mijn kernwaarden?

**WEET U
WAAR U OP
MOET LETTEN
OM *verantwoord*
MET AI OM
TE KUNNEN
GAAN?**

Zo pakt u het aan

Houd rekening met de aspecten:

- Transparantie & uitlegbaarheid
- Bescherming en geheimhouding van gegevens
- Eerlijkheid
- AI Awareness

Per aspect geeft het kader handvaten voor:

- Wat betekent het aspect?
- Welke vragen kan ik stellen?
- Waarom stel ik deze vragen?

Transparantie en uitlegbaarheid

Wat betekent het?

De werking van een AI-systeem moet duidelijk zijn, evenals welke trainingdata is gebruikt hoe het systeem redeneert naar een bepaald doel. Ook kunt u uitleggen welke techniek het systeem gebruikt. U bent zich bewust van de risico's die bepaalde technieken met zich meebrengen. Een systeem dat niet transparant werkt en wat u niet kunt uitleggen, wordt afgeraden om te gebruiken. Daarnaast is het van belang dat cliënten weten wanneer en hoe AI ingezet wordt, en dat zij uitleg kunnen ontvangen over de inzet van AI.

Uitgangspunten

“De notaris is verantwoordelijk”

Voorbeeld: in dit geval kunt u geen AI gebruiken

Een AI-systeem kan met behulp van complexe technologie vraagstukken voor u oplossen. U probeert te achterhalen hoe het systeem tot deze antwoorden komt, maar dat lukt niet, zelfs niet met hulp van een technische expert. De expert legt uit dat het gaat om “black box AI”: het systeem kan antwoorden formuleren, maar de manier waarop dit gebeurt is niet te begrijpen. Het systeem is dus niet transparant of uitlegbaar en kan daarom niet veilig worden gebruikt.

WELKE VRAGEN KAN IK STELLEN?

...over de werking van het AI-systeem aan de leverancier

1. Hoe werkt het AI-systeem?
Welke technologie wordt gebruikt om welke doelen te bereiken?
2. Is duidelijk welke data het systeem waar opslaat en voor welk doel?
3. Weet ik wie het systeem heeft ontwikkeld?
4. Is de code (publiek) toegankelijk?

...over de werking van het AI-systeem aan mezelf:

1. Waar kan het AI-systeem mij bij helpen en wat kan het niet?
2. Begrijp ik in voldoende mate hoe de in- en output van het systeem tot stand komt?

Transparantie
en uitlegbaarheid

Waarom stel ik deze vragen?

1. De uitlegbaarheid en transparantie van een systeem dat gebruik maakt van een simpele rekenregel, zijn beter te onderbouwen dan een systeem dat gebruikmaakt van complexe neurale netwerken zoals ChatGPT.
2. AI-systemen maken gebruik van grote hoeveelheden informatie. Dat kan gepaard gaan met het langdurig opslaan van onnodige gegevens, wat tegen de regels van bewaartermijnen en het principe van dataminimalisatie ingaat. Ook kunnen gegevens zonder duidelijk doel worden bewaard, terwijl voor het verwerken van gegevens altijd doelbinding noodzakelijk is. Het langdurig opslaan van veel gegevens maakt u tevens kwetsbaar, bijvoorbeeld wanneer u te maken krijgt met een datalek.
3. Voor aanbieders van systemen buiten Europa geldt andere wetgeving waarbij aspecten als privacy en veiligheid van systemen mogelijk minder in acht worden genomen, ook al moeten zij zich in beginsel aan wetgeving als de AI Act houden wanneer zij hun toepassingen aanbieden in Europa. Maar ook bij ontwikkelaars in Europa moet u alert zijn: het geeft geen garantie dat een aanbieder altijd optimaal inzet op veiligheid.
4. Indien de code publiek toegankelijk is, kunt u de logica van het systeem makkelijker achterhalen en ziet u op basis waarvan het systeem tot bepaalde conclusies komt. Dit draagt bij aan transparantie en uitlegbaarheid.
5. Het is belangrijk om te weten: wat kan de toepassing (niet)? Als u vragen stelt waarop het systeem geen antwoord op kan geven, vergroot u bijvoorbeeld de kans op hallucinaties omdat het systeem toch op zoek zal gaan naar een oplossing. U begrijpt dat AI niet het antwoord weet op alles en het niet altijd wenselijk is om gebruik te maken van AI-toepassingen.
6. U moet nagaan op basis van welke informatie het systeem conclusies trekt. En of de inputdata waarmee het systeem is getraind voldoende representatief en correct is. Zo niet, dan krijgt u mogelijk onjuiste, bevooroordeelde, gekleurde of discriminerende output.

WELKE VRAGEN KAN IK STELLEN?

...over de classificatie van het
AI-systeem aan de leverancier

1. Heb ik te maken met een black box AI-systeem, of white box?
2. Valt het systeem in een categorie van de AI-act waar speciale transparantieverplichtingen voor gelden?
3. Is er sprake van menselijke tussenkomst bij gebruik van dit systeem?

Black Box AI:

Onduidelijk hoe het systeem redeneert

White Box AI:

Uitlegbaar en transparant

Transparantie
en uitlegbaarheid

Waarom stel ik deze vragen?

1. Bij 'black box AI' is het besluitvormingsproces van een systeem niet goed uit te leggen. Mensen kunnen het daardoor niet of minder goed begrijpen. Dat doet af aan de transparantie en uitlegbaarheid van het systeem, terwijl deze aspecten bij 'white box AI' voorop staan.
2. Voor bepaalde systemen, zoals wanneer ze een groot risico vormen, gelden speciale transparantieverplichtingen volgens de AI Act. Deze bieden u als gebruiker meer garantie over hoe het systeem tot bepaalde conclusies komt. Ook is het goed om te bekijken of de ontwikkelaar zich houdt aan deze verplichtingen, en zo niet, u te realiseren dat dit in strijd is met de wetgeving.
3. Door menselijk toezicht in te zetten bij het gebruik van systemen, zorgt u ervoor dat een mens controleert of het systeem doet wat ervan is gevraagd en of de resultaten correct zijn. Dit verkleint de kans op fouten en stelt u in staat om problemen in het systeem sneller op te sporen. Voor AI-systemen met een hoog risico is dit een verplichting.

WELKE VRAGEN KAN IK STELLEN?

...over de uitlegbaarheid van het AI-systeem aan mezelf:

1. Als ik aan iemand die geen verstand heeft van AI moet uitleggen hoe dit systeem werkt, hoe zou ik dat dan doen?
2. Stelt de mate van transparantie en uitlegbaarheid mij in staat om een goede risico-inschatting te maken?
3. Hoe leg ik aan mijn cliënten uit dat ik gebruik maak van AI?
4. Weet ik hoe ik aan mijn cliënten uitleg hoe AI werkt, ook als ik het zelf niet gebruik?
5. Waar kunnen mijn cliënten meer informatie vinden over de inzet van AI?

Zo kan u aangeven aan cliënten dat u AI gebruikt:

"Noot: deze brief is gegenereerd met behulp van AI."

Transparantie
en uitlegbaarheid

Waarom stel ik deze vragen?

1. Als het u lukt om in uw eigen woorden uit te leggen op basis waarvan het systeem welke keuzes maakt, dan bent u qua uitlegbaarheid goed op weg.
2. Bij het gebruik van een AI-systeem moet u zich bewust zijn van de risico's en eventuele, mogelijke mitigerende maatregelen. Als transparantie en uitlegbaarheid uitblijven, kunt u niet goed inschatten wat de actuele risico's zijn van een toepassing. Een accurate risico-inschatting is daarom niet haalbaar.
3. U kunt expliciet aangeven bij cliënten wanneer u AI heeft ingezet binnen uw werkzaamheden, bijvoorbeeld door hierover een noot op te nemen. In enkele gevallen bent u zelf verplicht dit te doen volgens de AI Act.
4. AI speelt een belangrijke rol in de maatschappij. Ook wanneer u ervoor kiest om geen gebruik te maken van deze techniek, kunt u vragen ontvangen van cliënten. Het is daarom raadzaam om u in te lezen en in ieder geval over basiskennis rondom het thema te beschikken.
5. Gelukkig is er veel informatie te vinden over AI. U kunt cliënten verwijzen naar de online AI-pagina van de KNB, die hier te vinden is. Daar vindt u ook de laatste versie van dit afwegingskader.

1

Scenario

TRANSPARANTIE EN UITLEGBAARHEID

Stelt u zich voor...

Er is een nieuwe AI-toepassing voor notarissen op de markt. De ontwikkelaar adverteert met de volgende slogan: "Upload makkelijk grote mappen met dossiers; het systeem analyseert deze voor u!"

Handig:

Het systeem kan veel informatie snel verwerken. Dat is handig en bespaart u een hoop tijd. In plaats daarvan heeft u meer tijd voor de cliënt.

Maar let op:

Dossiers bevatten veel gevoelige informatie. Als u niet weet hoe het systeem werkt, weet u niet wat er precies met deze gegevens wordt gedaan.

Hierdoor loopt u het risico dat het systeem verkeerd omgaat met betrouwbare gegevens. Bijvoorbeeld door deze ook beschikbaar te stellen voor trainingsdoeleinden, waardoor anderen ook toegang hebben tot deze gegevens.

Houd in gedachten:

Kies een systeem dat transparant is en goed uitlegbaar; dit is zowel positief voor uzelf als voor uw cliënten.

Realiseer u dat voor een aanbieder veiligheid niet altijd bovenaan de lijst met prioriteiten staat.

Bescherming en geheimhouding van gegevens

Wat betekent het?

Iedereen heeft recht op privacy en de bescherming van zijn persoonsgegevens. Onder andere de Algemene Verordening Gegevensbescherming en AI Act regelen rechten en plichten voor dit onderwerp. AI-systemen maken gebruik van grote hoeveelheden (gevoelige) data om optimaal te kunnen functioneren. Het is niet altijd duidelijk waar deze gegevens worden opgeslagen, of ze voor de juiste doeleinden worden gebruikt, en wie de data kan inzien. Voor de notaris geldt ook een geheimhoudingsplicht.

Uitgangspunten

“De notaris werkt op een veilige manier”

Voorbeeld: in dit geval kunt u geen AI gebruiken

Met behulp van AI kunt u met één klik een grote hoeveelheid persoonsgegevens uploaden naar een systeem, dat deze gegevens vervolgens analyseert. Het systeem wordt beheerd door een organisatie in een derde land dat niet dezelfde regels voor gegevensbescherming hanteert als Nederland. U weet niet of de aanbieder zorgvuldig omgaat met de gegevens die u uploadt. Omdat er naast gewone persoonsgegevens ook bijzondere persoonsgegevens worden verwerkt, brengt dit systeem te veel privacyrisico's met zich mee en kan het niet veilig worden gebruikt.

WELKE VRAGEN KAN IK STELLEN?

...aan de leverancier?

1. Voldoet het AI-systeem aan regels uit het gegevensbeschermingsrecht (AVG, UAVG, Wjsg en Wpg)?
2. Voldoet het AI-systeem aan regels uit de AI Act? Heeft er een impacttoets ten opzichte van de mensenrechten plaatsgevonden en is die beschikbaar?
3. Is het systeem betrouwbaar en veilig?
4. Voldoet het systeem aan de nodige vereisten voor informatiebeveiliging?
5. Bevindt het AI-systeem zich in Europa en wordt het ook vanuit Europa beheerd? Aan welke regels dient de aanbieder van het systeem zich dan te houden en is dat dezelfde wetgeving die van toepassing is op mij?

6. Voor wie zijn de persoonsgegevens die ik in het systeem zet toegankelijk? Ben ik op de hoogte van mogelijke (juridische) risico's of schade die het gebruik van het systeem met zich mee kunnen brengen?
7. Kan het systeem persoonsgegevens bewaren? Zo ja, welke bewaartermijn wordt gehanteerd?
8. Heeft het systeem toegang tot persoonsgegevens, ook wanneer ik het niet bevraag?

... aan mezelf?

1. Kan ik voldoen aan mijn geheimhoudingsplicht wanneer ik gebruik maak van dit AI-systeem?
2. Weet ik wat er met de in- en output gebeurt? Worden mijn gegevens voor trainingsdoel-einden gebruikt?

Waarom stel ik deze vragen?

1. Een AI-systeem moet voldoen aan de regels uit het gegevensbeschermingsrecht, zoals de beginselen voor rechtmatige verwerkingen. Anders wordt met het gebruik in strijd met de wet gehandeld.
2. Dezelfde redenatie geldt voor regels uit de AI Act, waarin specifieke bepalingen voor AI-toepassingen zijn opgenomen (zowel voor gebruiker als aanbieder). Voor sommige systemen is het noodzakelijk om een mensenrechtentoets (IAMA/FRIA) uit te voeren.
3. Het is van belang om vragen te stellen over veiligheid, robuustheid en vertrouwelijkheid van het systeem.
4. Stel ook vragen over hoe veiligheid een rol speelde bij de ontwikkeling van het systeem, hoe de infrastructuur wordt beveiligd (tegen bijvoorbeeld cyber attacks) en wat er gebeurt bij incidenten. U kunt ook vragen naar certificeringen zoals ISO27001.
5. Ga na wie de aanbieder van het systeem is en welk juridisch kader geldt. In Europa is de AI Act van toepassing, waardoor aanvullende regels en bescherming gelden, maar deze verordening geldt bijvoorbeeld ook voor Amerikaanse bedrijven met Europese gebruikers. Dat is ook van toepassing voor regels uit de AVG, maar niet voor alle wetgeving.
6. Onderzoek wie toegang heeft tot de gegevens en trainingsdata achter het systeem. Indien dit onduidelijk, onnauwkeurig of in strijd met wet- en regelgeving is geregeld, riskeert u schade te lopen. Wees hiervan bewust voordat u het systeem in gebruik neemt.

Bescherming en
geheimhouding

7. Voor het bewaren van persoonsgegevens gelden wettelijke bewaartermijnen. Na deze periode moeten de gegevens verwijderd zijn, anders wordt de bewaartermijn overschreden en worden ze onnodig lang opgeslagen. Ga daarom na of de gegevens worden bewaard en voor hoe lang. Het is sowieso goed om na te gaan of het systeem de gegevens opslaat, omdat dit niet altijd even duidelijk is bij de inzet van een systeem.
8. Ga na of het AI-systeem continu toegang heeft tot andere applicaties, gegevens, informatie etc., waarom deze toegang wordt verleend en wat dit voor gevolgen heeft. Indien het systeem voortdurend informatie kan raadplegen, loopt u het risico dat het ook ongewenst gegevens verzamelt.
9. Sommige AI-systemen gebruiken de gegevens die een gebruiker deelt voor andere doeleinden, bijvoorbeeld voor trainen van het model. Er vindt dus verdere verwerking van gegevens plaats. Stel hierbij de vraag: zou u deze gegevens met mensen of organisaties buiten uw kantoor delen? Zo nee, dan is het geen goed idee deze gegevens in te voeren in een model dat die gegevens verder verwerkt. Zo verliest u de controle over de input en riskeert u uw geheimhoudingsplicht te schenden.
10. Ga na wat er met gegevens gebeurt die u zelf in het systeem invoert: wie heeft toegang, hoe worden gegevens bewaard, voor hoe lang? Bekijk ook wat daarna gebeurt met de output. Kan die bijvoorbeeld weer gebruikt worden om het systeem te blijven trainen?

**WIE HEEFT
TOEGANG,
HOE WORDEN
GEGEVENS
BEWAARD,
VOOR HOE
LANG?**

2

Scenario

BESCHERMING EN GEHEIMHOUDING VAN GEGEVENS

Stelt u zich voor...

U krijgt een populaire, 'off-the-shelf' AI-tool aangeraden. 'Off-the-shelf' AI is niet op maat gemaakt en voor iedereen toegankelijk. Deze tool is gratis te gebruiken. De toepassing zou waardevol kunnen zijn bij de taken van de notaris.

Handig:

'Off-the-shelf' AI-toepassingen zijn vaak gratis. Toch kunnen ze veel informatie in een korte tijd leveren. Dat maakt ze veel toegankelijker en het gebruik bespaart veel kosten in tegenstelling tot op maat gemaakte tools.

Maar let op:

Helaas kan voor dit soort systemen niet altijd worden gegarandeerd dat correct wordt omgegaan met gegevens, vooral niet met (bijzondere) persoonsgegevens. U moet akkoord gaan met de algemene voorwaarden van het systeem.

U weet niet wat er precies met uw input wordt gedaan. Vaak worden deze systemen doorgetraind op informatie van gebruikers.

Houd in gedachten:

Hoewel deze systemen aantrekkelijk zijn, loopt u een groot privacyrisico en schendt u mogelijk uw geheimhoudingsplicht. Het is niet aan te raden deze systemen (nu) te gebruiken.

Eerlijkheid

Wat betekent het?

Een AI-systeem moet eerlijk functioneren. Daarbij moeten mensenrechten worden gerespecteerd. Doordat het systeem niet zelf kan nadenken, maar acteert op basis van data die hij gevoed krijgt, is het mogelijk dat er discriminerende, onrechtvaardige of onjuiste uitkomsten worden gepresenteerd. Een risico van AI-systemen is bias, wat inhoudt dat de output onbedoelde en onevenredige vooroordelen bevat. Dit ontstaat doordat de input gebaseerd is op (on)bewuste vooroordelen van de mens. Daarnaast kunnen ze hallucineren en desinformatie verspreiden.

Uitgangspunten

“De notaris is een onafhankelijke professional”

“De notaris is verantwoordelijk”

Voorbeeld: in dit geval kunt u geen AI gebruiken

AI-systemen kunnen worden ingezet bij sollicitatieprocedures. Ze scannen de aangeleverde cv's en motivatiebrieven en maken een eerste selectie. Er zijn twee kandidaten met dezelfde kwalificaties: Jan en Mohammed. Toch presenteert de toepassing alleen Jan als optie aan de HR-adviseur. Het systeem vertoont vooringenomenheid (bias) en discrimineert personen met een buitenlandse naam. Het is getraind op eenzijdige data. Er is dus geen sprake van een eerlijk systeem en het kan niet veilig worden gebruikt.

WELKE VRAGEN KAN IK STELLEN?

...aan mezelf?

1. Wat versta ik onder het begrip 'eerlijkheid'?
2. In hoeverre ben ik op de hoogte van wat bias inhoudt en hoe ik bias kan herkennen?

...aan de leverancier?

1. Op welke data is het systeem getraind? Is onderzocht in hoeverre deze data vooroordelen bevat? Is deze data divers en representatief?
2. Zijn de uitkomsten van het systeem gecontroleerd op bias?
3. Welke mitigerende maatregelen zijn getroffen om het risico op bias en desinformatie te verkleinen?
4. Vindt menselijk toezicht plaats bij het gebruik van AI? Zo ja, wanneer en hoe vaak?

Met nadruk op de maatschappelijke gevolgen van AI:

1. Zijn de arbeidsomstandigheden bij de selectie van de dataset menswaardig geweest?
2. Is het systeem ook eerlijk voor het milieu?

Waarom stel ik deze vragen?

1. Het begrip 'eerlijkheid' in de context van algoritmes en kunstmatige intelligentie levert al jaren discussies op. Er is niet één gangbare definitie. Stel vast wat binnen uw praktijk wordt verstaan onder eerlijkheid. Bijvoorbeeld 'de afwezigheid van bias of discriminerende factoren in een AI-systeem'.
2. Bias betekent dat er een systematische error zit in het proces van het AI-systeem waarbij de conclusies en beslissingen leiden tot oneerlijke uitkomsten. De bias kan zitten in de trainingsdata, hoe het systeem werkt, of door hoe de gebruiker omgaat met de toepassing (zowel bewust als onbewust).
3. Een AI-systeem heeft data nodig om tot bepaalde conclusies te kunnen komen. Het is daarom van belang om te weten welke data hiervoor is gebruikt. Het is mogelijk dat de data vooroordelen bevat, bijvoorbeeld omdat voor een bepaald onderzoek alleen de gegevens van mannen uit een bepaalde regio konden worden gebruikt. Daardoor worden de conclusies die het AI-systeem trekt, gebaseerd op deze invalshoek. Zorg ervoor dat het systeem ook met andere data wordt getraind, waardoor er voldoende gevarieerde input aanwezig is. Vaak wordt ten onrechte ervanuit gegaan dat alle data neutraal is.
4. Door de uitkomsten van het systeem te toetsen kan gecontroleerd worden in hoeverre sprake is van eerlijkheid. Het is dan ook mogelijk om aanpassingen door te voeren om (beter) tot eerlijke uitkomsten te komen en negatieve impact op personen te verkleinen.

Eerlijkheid

5. Voorbeelden van mitigerende maatregelen zijn het aanpassen van de trainingsdata (bijvoorbeeld door meer of minder data over een bepaalde categorie personen toe te voegen), het bestuderen van AI-modellen en het kiezen van een toepassing die bias zo veel mogelijk tegengaat, en het controleren en aanpassen van uitkomsten om eerlijkheid te bevorderen en bias te mitigeren. Weeg ook de voor- en nadelen en risico's van verschillende maatregelen tegen elkaar af (bijv. over- of ondervertegenwoordiging van bepaalde groepen).
6. Door op meerdere momenten in het proces gebruik te maken van menselijk toezicht, kan het risico op oneerlijke gevolgen verkleind worden. Zo kan met behulp van menselijk toezicht tijdig worden ingegrepen wanneer de inputdata onvolledig is of veel bias bevat. Bij het controleren van de redenering van het systeem en de uitkomsten kan een natuurlijk persoon ook alert zijn op fouten van de AI-toepassing.
7. Bij het achterhalen van informatie hoe het systeem is getraind, is het ook van belang om te kijken naar de mensen achter de data. Deze personen voeren werkzaamheden uit om de AI-systemen te trainen, maar werken soms in zeer slechte arbeidsomstandigheden waarbij zij onderbetaald worden en geen bescherming als werknemer ontvangen. Wilt u verantwoord omgaan met AI, dan moet u ook naar dit soort aspecten kijken.
8. AI-systemen kunnen veel energie kosten en daarmee een negatieve impact hebben op het milieu. Stel hierover vragen wanneer u een systeem selecteert, en weeg af hoe groot de impact is vergeleken met wat het oplevert.

**WEEG AF
HOE GROOT
DE IMPACT IS
VERGELEKEN
MET WAT HET
OPLEVERT**

3

Scenario

EERLIJKHEID

Stelt u zich voor...

Er is een nieuwe AI-toepassing beschikbaar. De ontwikkelaar belooft dat u het wervingsproces van uw kantoor kan versnellen en optimaliseren.

Handig:

Een AI-systeem kan snel grote hoeveelheden cv's, sollicitatiebrieven, profielen en motivaties scannen om te bepalen of een kandidaat naar de volgende selectieronde mag. U hoeft niet alle stukken handmatig door te nemen. Dat scheelt u tijd en u wordt meteen geadviseerd welke kandidaat de beste keuze zou zijn, en waarom.

Maar let op:

Wees ervan bewust dat AI-systemen op basis van data zijn getraind. Deze data is niet altijd divers en representatief. Daardoor loopt u het risico nadelige of discriminerende conclusies te trekken. Ga daarom na: welke data is gebruikt voor de ontwikkeling?

Deze soorten AI-systemen vallen daarnaast binnen de categorie 'hoog risico' van de AI Act. Dat betekent dat er extra, strikte eisen aan de systemen worden gesteld. Anders mag u ze niet gebruiken.

Houd in gedachten:

Door deze afwegingen te maken, garandeert u een eerlijk proces voor alle kandidaten.

AI Awareness

Wat betekent het?

AI heeft zich in de laatste jaren in een sneltreinvaart ontwikkeld. Het kost tijd om op de hoogte te blijven van de laatste ontwikkelingen. Het is van belang om hierin te investeren, zodat u meekunt met de tijd, kunt profiteren van de voordelen die AI te bieden heeft, maar ook weet wat de risico's zijn. Een hoge AI-geletterdheid binnen uw praktijk maakt het daarnaast makkelijker om het gesprek aan te gaan en weloverwogen keuzes te maken over de inzet.

Uitgangspunten

- “De notaris werkt op een veilige manier”
- “De notaris is verantwoordelijk”
- “De notaris van nu is toekomstbestendig”
- “De notaris biedt meerwaarde”

Voorbeeld: waarom AI-geletterdheid van belang is

U ziet steeds meer artikelen langskomen over het gebruik van AI en laagdrempelige toepassingen als ChatGPT en Microsoft Copilot. Uw collega's hebben het over de risico's van dit soort systemen, maar u weet niet goed waar het over gaat. U gebruikt deze systemen ook wel eens zonder na te denken over de impact of gevolgen, bijvoorbeeld door een akte te vertalen met een van de genoemde toepassingen. Wanneer uw collega een dilemma met u wil bespreken over het thema AI, voelt u zich hier niet comfortabel bij. Waar gaat het eigenlijk over?

WELKE VRAGEN KAN IK STELLEN?

...aan mezelf?

1. Hoe groot is de AI-geletterdheid van mezelf en mijn praktijk?
2. Is er voldoende ruimte om dilemma's omtrent AI te bespreken op de werkvloer?
3. Volgen we trainingen en cursussen op het gebied van AI? Zo ja, hoe vaak?
4. Welke activiteiten worden ondernomen om AI Awareness te vergroten?
5. Hoe blijven we up-to-date op het gebied van AI?
6. Heb ik voldoende kennis over AI-systemen?
7. Beschik ik daarnaast ook over voldoende kennis over de verantwoorde inzet van AI?
8. Weet ik waar de risico's en de kansen zitten? En welke mitigerende maatregelen ik kan treffen?
9. Waar kan ik terecht met vragen over AI?
10. Weet ik hoe AI in het notariaat toegepast kan worden?
11. Is er een AI governance binnen mijn praktijk en hoe ziet deze eruit?

AI Awareness

Waarom stel ik deze vragen?

1. Maak een inschatting van het huidige kennisniveau op het gebied van AI: wat is al bekend, waar is dit vastgelegd en wat is er nog nodig om dit niveau te verhogen?
2. AI ontwikkelt zich op een razendsnel tempo: het is dus van belang dat er voldoende ruimte is voor het bespreken van vragen, ingewikkelde kwesties en dilemma's. Door met elkaar het gesprek aan te gaan, wordt men meer bewust van de verschillende risico's en maatregelen, belangenafwegingen en draagt men bij aan een open cultuur.
3. Breng in kaart hoeveel tijd en budget beschikbaar is gemaakt om trainingen en cursussen te volgen. Noteer welke trainingen al gevolgd zijn, aan welke cursussen nog behoefte is en hoe vaak deze worden ingepland.
4. Naast het volgen van trainingen of cursussen kan AI Awareness vergroot worden door bijvoorbeeld dilemma's op de werkvloer te bespreken, pro-actief informatie te delen over (ontwikkelingen rondom) AI of het opzetten van campagnes gericht op de verantwoorde inzet van AI.
5. Leg vast hoe je op de hoogte blijft van de ontwikkelingen rondom AI. Is er bijvoorbeeld periodiek aandacht voor het onderwerp in overleggen? Worden trainingen gevolgd? Zijn er AI ambassadeurs in dienst?
6. Kennis over AI-systemen bestaat niet alleen uit juridische kennis. Het is ook belangrijk om te weten hoe systemen technisch in elkaar zitten en welke ethische aspecten van belang zijn.

7. De inzet van AI moet op een verantwoorde manier gebeuren. Gebruikers moeten weten hoe zij verantwoord AI kunnen inzetten, en wat de mogelijke risico's zijn wanneer hier geen rekening mee wordt gehouden.
8. Lees u in over de kansen en risico's die AI biedt en op welke manier risico's voldoende gemitigeerd kunnen worden. U weet ook wanneer AI niet ingezet kan worden. Weet ik waar de risico's en de kansen zitten? En welke mitigerende maatregelen ik kan treffen?
9. Ga na wie binnen uw kantoor is aangewezen als AI officer. Bij de KNB kunt u bij Annemijn van Kersbergen terecht.
10. U weet welke afwegingen gemaakt moeten worden bij de inzet van AI, in welke gevallen u beter geen gebruik kunt maken van AI en wat de kansen en risico's zijn.
11. Ga na of er binnen uw organisatie documenten, beleid, regels of richtlijnen bestaan over hoe u op een verantwoorde wijze omgaat met AI. Beschrijf daarnaast wie binnen de organisatie voor welke aspecten van AI verantwoordelijk is.

WEET IK WAAR DE RISICO'S EN DE KANSEN ZITTEN?

4

Scenario

AI AWARENESS

Stelt u zich voor...

U wilt graag gebruik maken van AI. Het lijkt u nuttig voor de dagelijkse werkzaamheden in uw praktijk. Maar u weet niet goed wat wel en niet kan.

Handig:

AI-systemen kunnen inderdaad nuttig zijn: ze zijn bijvoorbeeld veel sneller dan natuurlijke personen. Ook kunnen ze u helpen met bepaalde vraagstukken, grote hoeveelheden informatie doorzoeken en sorteren, of voor het opstellen van documenten.

Maar let op:

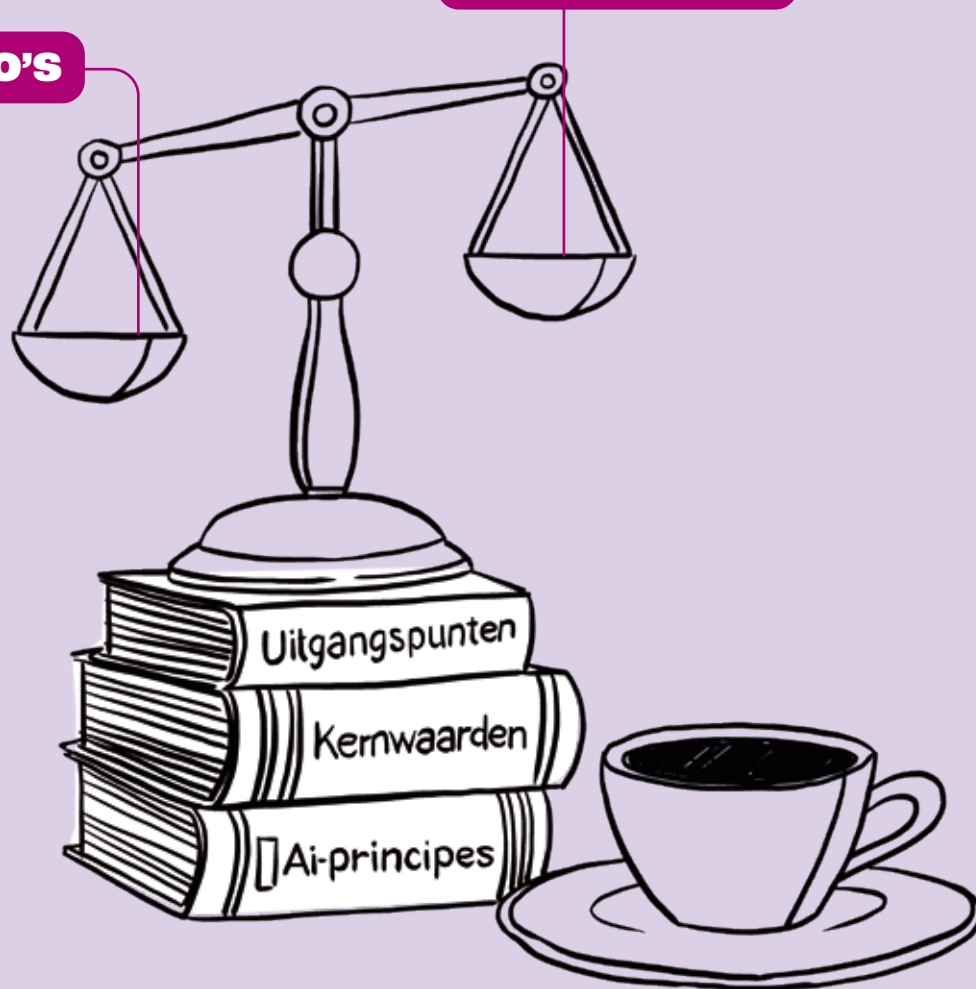
De werkzaamheden van de notaris zijn echter heel gevoelig van aard. Notarissen gebruiken veel persoonsgegevens en werken met specifieke, unieke informatie die bij een bepaalde casus hoort.

Houd in gedachten:

Op dit moment is het niet wenselijk om voor deze taken AI-systemen te gebruiken. De beveiliging kan onvoldoende gegarandeerd worden.

Dat betekent niet dat u helemaal geen AI kan gebruiken. Voor bedrijfsvoeringstaken zijn er bijvoorbeeld wel mogelijkheden. Of voor onderzoekstaken van de notaris, zoals het analyseren van recente jurisprudentie. Zo lang u geen gevoelige gegevens in de systemen invoert.

Blijf op de hoogte van het gebruik van AI in uw werktterrein om te weten welke mogelijkheden er (niet) zijn. Zo weet u wanneer u een toepassing moet laten staan, maar ook wanneer het mogelijk wel kan worden ingezet.

RISICO'S**MITIGERENDE
MAATREGELEN****RISICO'S**

Er wordt geen betekenisvolle menselijke tussenkomst ingezet. Het besluit is uitsluitend op een geautomatiseerde verwerking gebaseerd.

Ik weet niet wie het systeem heeft ontwikkeld.

Ik begrijp de techniek achter het systeem niet.

Het lukt mij niet om de werking van het systeem uit te leggen aan mijn cliënten of collega's.

MITIGERENDE MAATREGELEN

Maak gebruik van een natuurlijk persoon die de input, redeneringen en uitkomsten van het systeem controleert.

Doe onderzoek vóórdat het systeem in gebruik wordt genomen. Stel vragen aan aanbieders en oordeel dan pas over mogelijk gebruik.

Win informatie in bij data/ICT-experts en laat u adviseren over de mogelijke risico's.

Verhoog uw AI-geletterdheid; doe bijvoorbeeld onderzoek of volg een cursus of opleiding.

Achtergrondinformatie

OMGAAN MET GEGEVENS: *Vroeger*

De context waarin de notaris werkt is weliswaar veranderd, maar de waarden en uitgangspunten blijven hetzelfde. De notaris moet verantwoord blijven werken. Zie het hiernaast staand voorbeeld over hoe een notaris vroeger werkte.

Mijn kernwaarde is vertrouwelijkheid.

Dat betekent in de praktijk dat ik een op een **veilige manier werk**. Daar valt onder andere mijn geheimhoudingsplicht onder.

Dat vertaalt zich naar de handeling dat ik **niet de persoonlijke gegevens** van mijn cliënten in de krant publiceer.

OMGAAN MET GEGEVENS: *Nu*

De context waarin de notaris werkt is weliswaar veranderd, maar de waarden en uitgangspunten blijven hetzelfde. De notaris moet verantwoord blijven werken. Zie het hiernaast staand voorbeeld over hoe een notaris anno 2025 werkt.

Mijn kernwaarde is vertrouwelijkheid.

Dat betekent in de praktijk dat ik een op een **veilige manier werk**. Daar valt onder andere mijn geheimhoudingsplicht onder. Dat vertaalt zich naar de handeling dat ik bij het gebruik van AI **niet de persoonlijke gegevens** van mijn cliënten in een online openbaar AI-systeem invoer, dat vervolgens deze data gebruikt voor de training van het AI-model en de gegevens in online toegankelijke zoekresultaten toont.

Voorbeeld: VAN AI-TECHNOLOGIEËN

AI wordt voor veel verschillende doeleinden ingezet en kent uiteenlopende technieken om deze doelen te bereiken.

Hiernaast lichten wij enkele populaire technologieën toe. Deze kennis helpt bij het maken van een keuze voor een passend AI-systeem.

Machine learning

Een systeem kan leren van grote hoeveelheden historische data en zelf voorspellingen doen op basis van statistische technieken.

Deep learning

Een gespecialiseerde vorm van machine learning. Door middel van kunstmatige neurale netwerken wordt de werking van het menselijk brein gebruikt om vaardigheden van mensen na te bootsen.

Reinforcement learning

De computer leert beslissingen maken op basis van beloningen en straffen. Dit wordt veel in spellen gebruikt.

Natuurlijke taalverwerking

Een combinatie van machine learning en statistische technieken. Bijvoorbeeld om kernwoorden uit omvangrijke data te halen en vervolgens te structureren.

Generatieve AI

De techniek achter populaire, laagdrempelige toepassingen zoals ChatGPT en Microsoft Copilot.

Met deze toepassingen is het mogelijk beeld, tekst en geluid te genereren. Het systeem volgt de regel: 'op basis van wat ik nu toe heb gezien, voorspel ik wat erna komt'.

Voorbeeld:

WAT IS GENERATIEVE AI?

Generatieve AI kan wel op basis van bestaande bronnen 'voorspellen dat deze woorden logischerwijs en vaak in deze volgorde geplaatst worden'.

Artikel 2 Wna: Het ambt van notaris houdt de bevoegdheid in om authentieke akten te verlijden in de gevallen waarin de wet dit aan hem opdraagt of een partij zulks van hem verlangt en andere in de wet aan hem opgedragen werkzaamheden te verrichten.

Generatieve AI weet niet dat dit 'artikel 2 Wna' is.

NIET ALLES WAT OP EEN COMPUTER WORDT GEMAAKT, IS OOK KUNSTMATIGE INTELLIGENTIE.

GEEN AI

In een rekenmachine de som '453 / 17' invullen.

We weten hoe berekeningen werken en kunnen dit exact opschrijven.

U typt zelf een tekst in Microsoft Word.

Word is een tekstverwerkingsprogramma.

WEL AI

Een afbeelding waarop de som '453 / 17' staat afgebeeld.

Het systeem herkent de som uit een plaatje met verschillende handschriften en tekens en lost hem op.

U maakt gebruik van de AI-assistent Microsoft Copilot.

Copilot kan o.a. helpen met het schrijven van teksten.

Voorbeeld:

MACHINE LEARNING VS. DEEP LEARNING

Machine learning

Na het bestuderen van duizenden foto's van konijnen weet de computer: "Dit is een konijn."

Deep learning

De computer bestudeerde duizenden foto's van konijnenrassen. Nu weet de computer dit konijn te herkennen. "Dit is een Vlaamse reus."

Gezond verstand
**OF KUNSTMATIGE
INTELLIGENTIE?**

